

Franz Kafka

LEDA
2021

kapitola 1

PŘÍCHOD

Bylo pozdě večer, když K. dorazil do vesnice, která ležela pod hlubokým sněhem. Zámecké návrší nebylo vidět, obklopovala ho jen mlha a tma a neobjevil se ani ten nejslabší záblesk světla, který by naznačil, že tam někde je velký zámek. K. stál dlouho na dřevěném mostě vedoucím od silnice ke vsi a díval se nahoru do domnělé prázdnoty.

Pak se vydal hledat místo, kde by přespal. V hostinci byli ještě vzhůru, ale hostinský neměl k pronajmutí ani jeden pokoj. Pozdní host ho však natolik překvapil a zmátl, že ho chtěl nechat spát v lokále na slamníku. K. s tím souhlasil. U piva ještě sedělo několik sedláků, on však neměl chuť se s nikým bavit, sám si donesl slamník z půdy a lehl si ke kamnům. Bylo teplo, sedláci byli potichu, chvíli je ještě zkoumal unavenýma očima a pak usnul.

Ale krátce nato ho vzbudili. Vedle něho stál mladík v městském obleku, jehož tvář připomínala herce s úzkýma očima a huňatým obočím. Sedláci tu také ještě byli, někteří si otočili židle, aby lépe viděli a slyšeli. Ten mladík se velmi zdvořile omlouval, že K. vzbudil, představil se jako syn kastelána a řekl:

„Tahle vesnice je vlastnictvím zámku, kdo tady bydlí nebo přenocuje, bydlí nebo přenocuje v podstatě v zámku. Nikdo si to nesmí dovolit bez hraběcího souhlasu. Vy ale takový souhlas nemáte nebo jste jej alespoň nepředložil.“

K. se napůl zvedl, uhladil si vlasy, zezdola se na ty lidi zadíval a řekl: „Do jaké vesnice jsem to zabloudil? Copak tady je nějaký zámek?“

„Samozřejmě,“ řekl ten mladík zvolna, zatímco pár přítomných nad slovy K. kroutilo hlavou, „je to zámek pana hraběte Westwesta.“

„A to musí mít člověk k přenocování povolení?“ zeptal se K., jako kdyby se chtěl přesvědčit, že to, co slyšel předtím, nebyl sen.

„Povolení je nutné,“ zněla odpověď, a K. se tak stal terčem posměchu, když se ten mladík s nataženou paží zeptal hostinského a hostů: „Nebo snad povolení není potřeba?“

„Pak si budu muset tedy povolení sehnat,“ řekl K., zívá a odhodil přikrývku, jako kdyby chtěl vstát.

„No a od kohopak?“ zeptal se mladík.

„Od pana hraběte,“ řekl K., „nic jiného totiž nezbývá.“

„Teď o půlnoci budete shánět povolení od pana hraběte?“ vyhrkl ten mladík a o krok ustoupil.

„Není to možné?“ zeptal se K. s naprostým klidem. „Tak proč jste mě budil?“

Teď už ale byl mladík zlostí bez sebe. „To jsou vandrácké manýry!“ vyhrkl, „vyprošuju si úctu k hraběcímu úřadu! Vzbudil jsem vás, abych vám sdělil, že musíte ihned území hraběte opustit.“

„Dost už té komedie,“ řekl K. nápadně tiše, lehl si a přitáhl si přikrývku. „Zacházíte, mladíku, poněkud daleko, a já se

k tomu vašemu chování zítra ještě vrátím. Hostinský a ti pánové tam jsou mi svědky, pokud vůbec svědky potřebuji. Jinak mi však dovolte, abych řekl, že jsem zeměměřič, pro kterého pan hrabě poslal. Mí pomocníci s přístroji přijedou za mnou zítra. Chtěl jsem si užít procházku sněhem, jenže jsem několikrát zabloudil, a přišel proto tak pozdě. Ještě dřív, než jste mě poučil, jsem samozřejmě věděl, že už je příliš pozdě na to, abych se hlásil v zámku, proto jsem vděčný za toto lůžko, na němž jste mě – mírně řečeno – tak neslušně vyrušil. Dobrou noc, pánové.“ A K. se otočil ke kamnům.

„Zeměměřič?“ zaslechl ještě, jak se někdo pochybovačně zeptal za jeho zády, pak už bylo všude ticho. Mladík se však brzy vzpamatoval a řekl hostinskému tónem tak tlumeně, aby budil zdání, že respektuje, jak K. spí, a tak hlasitě, aby mu K. rozuměl: „Poptám se telefonem.“ Cože, v tomhle vesnickém hostinci mají i telefon? Samo o sobě to K. překvapilo, i když něco takového vlastně očekával. Ukázalo se, že telefon má skoro nad hlavou, v ospalosti to přehlédl. Pokud mladík musí telefonovat, pak při nejlepším vůli nemůže na spícího K. brát ohledy, jde pouze o to, jestli ho K. telefonovat nechá. A ten se rozhodl, že nechá. Pak ovšem nemělo smysl hrát spícího, a proto se vrátil k poloze na zádech. Viděl, že sedláci s obavami dávají hlavy dohromady a všechno společně probírají, přece jen příchod zeměměřiče není nic zanedbatelného. Otevřely se dveře do kuchyně, které zcela zaplnila mohutná postava hostinské, a po špičkách se k ní přiblížil hostinský, aby jí řekl, co se děje. A už se začalo telefonovat. Kastelán spal, ale byl tam jeden z podkastelánů, jakýsi pan Fritz. Mladík, který se představil jako Schwarzer, líčil, jak našel K., asi třicetiletého muže, notně otrhaného, spícího poklidně na slavníku s titěrným tlumokem

pod hlavou a sukovicí na dosah ruky. Pochopitelně mu byl podezřelý, a protože hostinský očividně zanedbal svou povinnost, bylo tak jeho, tedy Schwarzerovou povinností, dostat se té věci na kloub. Probuzení, výslech a samozřejmě pohrůžka, že ho vykážou z hrabství, přijal K. velice nevrle, ostatně jak se nakonec ukázalo, měl na to podle všeho právo, vždyť byl zeměměřičem objednaným panem hrabětem. Je pochopitelné, že přinejmenším formální povinností bylo toto tvrzení přezkoumat, a Schwarzer proto pana Fritze požádal, aby se v ústřední kanceláři dotázal, jestli se skutečně očekává zeměměřič tohoto druhu, a aby mu hned zatelefonoval, co se dozvěděl.

Pak bylo ticho. Fritz se dotázal na druhé straně a tady se čekalo na odpověď. K. zůstal na svém místě, ani se neotočil, zdálo se, že vůbec není zvědavý, jen se díval před sebe. Podle Schwarzerova vyprávění, v němž se mísila zloba s obezřetností, si udělal představu o jakémsi diplomatickém vychování, jež se dostalo v samotném zámku i lidem tak nepatrným, jako je Schwarzer. Ani píle jim tam nescházela, ústřední kancelář měla i noční službu. A odpovědi poskytovala zjevně velice rychle, Fritz už totiž zvonil. Ta zpráva byla nejspíš velice stručná, protože Schwarzer hned mrštil sluchátkem. „Vždyť jsem to říkal,“ vykřikl, „o nějakém zeměměřiči tam nemají potuchy, je to sprostý, prolhaný vandrák, nejspíš ale ještě něco horšího.“ Chvilku si K. myslel, že všichni, Schwarzer, sedláci, hostinský a hostinská, se na něho vrhnou, a tak ve snaze vyhnout se alespoň prvnímu náporu se celý schoval pod příkrývku. Vtom se znovu ozval telefon, a jak K. připadalo, tentokrát zvláště silně. Pomalu vystrčil hlavu. Ačkoliv bylo nepravděpodobné, že se telefonát opět týká K., všichni se zarazili a Schwarzer se k aparátu vrátil. Vyslechl si delší vysvětlování a potom tiše řekl: „Tak tedy

omyl? To je mi dost nepříjemné. Šéf kanceláře sám že telefonoval? Zvláštní, zvláštní. Jak to ale mám teď panu zeměměřičovi vysvětlit?“

K. zbystril. Zámek ho tedy jmenoval zeměměřičem. To pro něj bylo na jedné straně nepříznivé, protože se ukázalo, že v zámku o něm vědí všechno, co potřebují, že zvážili poměr sil a s úsměvem se pustili do zápasu. Na druhé straně to bylo i příznivé, protože podle jeho názoru to dokazovalo, že ho podcenili a že bude mít víc svobody, než si pro začátek dokázal představit. A jestli si oni myslí, že ho budou trvale držet ve strachu uplatňováním své duševní převahy, čímž jeho zeměměřičství uznají, pak se mýlí. Jen se lehce zachvěl a to bylo všechno.

Na Schwarzera, který se k němu ostýchavě blížil, odmítavě mávl rukou. Naléhali na něj, aby se přestěhoval do pokoje hostinského, on se ale zdráhal, přijal od hostinského jenom poslední sklenku, od hostinské umyvadlo s mýdlem a s ručníkem a nemusel už vůbec žádat, aby se místnost vylidnila, protože všichni se hrnuli ven a odvraceli tváře, aby je druhý den třeba nepoznal. Lampu zhasli a K. měl konečně klid. Spal hlubokým spánkem až do rána, snad jen jednou dvakrát ho vyrušily krysy, které se mihly kolem.

Po snídani, kterou mu měl podle informace hostinského platit zámek stejně jako veškeré stravování, chtěl K. hned odejít do vsi. Ale vzhledem k tomu, že hostinský, s nímž až dosud kvůli jeho včerejšímu chování hovořil jen o tom nejnnutnějším, se kolem něho pořád točil s prosebným mlčením, slitoval se nad ním a dovolil mu, aby se u něho na chvíli posadil.

„Já pana hraběte ještě neznám,“ řekl K., „prý dobrou práci dobře platí, je to pravda? Když člověk jako já cestuje tak daleko od ženy a od dítěte, pak chce také přivést něco domů.“

„V tomto ohledu si pán nemusí dělat starosti, na špatnou mzdu si nikdo nestěžuje.“

„No,“ řekl K., „myslím, že nepatřím mezi zbabělce, a dokážu říct, co si myslím, i hraběti, ale žít s pány v míru je pochopitelně daleko lepší.“

Hostinský seděl proti K. na kraji lavice u okna, sednout si pohodlněji se neodvažoval, a díval se na K. po celou dobu velkýma, hnědýma, úzkostnýmá očima. Nejdřív se ke K. snažil dostat co nejbliže, a teď to vypadalo, že by nejraději od něho utekl. Obával se, že se ho bude vyptávat na hraběte? Obával se nespolehlivosti „pána“, za nějž K. považoval? K. ho musel přivést na jiné myšlenky. Podíval se na hodinky a řekl: „Teď už brzy přijdou mí pomocníci, budeš je tady moci ubytovat?“

„Jistě, pane,“ řekl hostinský, „ale oni s tebou nebudou bydlet v zámku?“

Copak se tak snadno a rád zříká hostů? A zvláště K., kterého tak vehementně odkazoval na zámek?

„To není ještě jisté,“ řekl K., „nejdřív se musím dovědět, jakou pro mě mají práci. Kdybych měl třeba pracovat tady dole, pak bude asi rozumnější tady dole i bydlet. A také se obávám, že by se mi život nahoře na zámku nejspíš nezamlouval. Já potřebuju svoji volnost.“

„Ty zámek neznáš,“ řekl hostinský slabě.

„Jistěže,“ řekl K., „člověk nemá soudit předčasně. Zatím vím o zámku jen to, že si tam umějí vybrat správného zeměměřiče. Ale možná mají i jiné přednosti.“ A vstal, aby se mohl zvednout i hostinský, který se neklidně kousal do rtů. Získat důvěru toho muže nebylo snadné.

Když K. odcházel, při pohledu na zeď mu padl do oka tmavý portrét v tmavém rámu. Všiml si ho už z lůžka, na tu

vzdálenost však nerozeznal podrobnosti a měl za to, že obraz je z rámu vyjmutý a že je vidět jen černá zadní deska. Ale on to přece jen byl obraz, jak se teď ukázalo, znázorňující hlavu a hrud' jakéhosi padesátiletého muže. Hlavu měl skloněnou tak hluboko, že z očí nebylo vidět skoro nic, a dalo se soudit, že důvodem pro ten pokles bylo vysoké, tíživé čelo a silný, dolů zahnutý nos. Hlava v té poloze pak stlačovala k bradě plnovous, který dole odstával. Levá ruka spočívala roztažená v hustých vlasech, hlavu však už zvednout nedokázala. „Kdo je to, hrabě?“ zeptal se K., když se zastavil před obrazem, a ani se po hostinském neotočil. „Ne,“ řekl hostinský, „kastelán.“ „To mají v zámku hezkého kastelána, jen co je pravda,“ řekl K., „škoda že má takového nepovedeného syna.“ „Ne,“ řekl hostinský, přitáhl K. trochu níž k sobě a zašeptal mu do ucha: „Schwarzer včera přeháněl, jeho otec je jen podkastelán a dokonce jeden z těch bezvýznamných.“ V té chvíli hostinský připadal K. jako dítě. „Ten lump!“ řekl K. se smíchem, ale hostinský se nesmál, jen řekl: „I jeho otec je mocný.“ „Nepovídej!“ řekl K. „Tobě připadá mocný každý. Možná i já, že?“ „Tebe,“ řekl hostinský nesměle, ale vážně, „tebe za mocného nemám.“ „Máš asi dobrý pozorovací talent,“ řekl K., „mocný totiž, důvěrně řečeno, opravdu nejsem. A mám kvůli tomu k mocným pravděpodobně tolik úcty jako ty, jenom nejsem tak upřímný a nechci to vždycky přiznat.“ A K. hostinského lehce poklepal po tváři, aby ho utěšil a více si ho naklonil. Hostinský se teď přece jen trochu usmál. Byl to ve skutečnosti mladík, už podle toho měkkého, téměř bezvousého obličej. Jak asi přišel ke své mohutné postarší ženě, kterou bylo vidět hned vedle přes okénko, jak se s lokty daleko od těla činí v kuchyni? K. ale teď už nechtěl dál na něj naléhat, nechtěl zaplašit ten konečně

vylooděný úsměv, a tak mu jen pokynul, aby mu otevřel dveře, a vyšel ven do krásného zimního rána.

Teď uviděl nahoře zámek, který se jasně rýsoval v čistém ovzduší a jehož obrysy zvýrazňovala tenká vrstva všudypřítomného sněhu. Ostatně zdálo se, že nahoře na kopci je daleko méně sněhu než tady ve vsi, kde se jím K. musel prodírat stejně namáhavě jako včera na silnici. Tady sníh sahal zdola až k oknům chalup a shora zase svou vahou zatěžoval nízké střechy, ale nahoře na kopci všechno čnělo volně a lehce vzhůru, alespoň odsud to tak vypadalo.

Obecně vzato si K. ten zámek takto z dálky představoval. Nebyl to ani pradávný rytířský hrad, ani nová velkolepá budova, ale rozlehlá stavba, která sestávala z několika dvoupatrových a z mnoha těsně na sebe namačkaných nižších staveb. Kdyby člověk nevěděl, že je to zámek, myslel by si, že se dívá na nějaké městečko. Byla vidět jen jedna věž, kolem které kroužila hejna vran, a K. nedokázal určit, jestli patří k nějaké obytné budově, nebo ke kostelu.

S očima upřenýma na zámek šel K. pořád dál, o nic jiného se nezajímal. Ale jak se k němu blížil, zmocňoval se ho pocit zklamání, neboť viděl jen dosti bedné městečko, posbírané z vesnických domků. Pozoruhodné bylo jenom tím, že snad všechno bylo postaveno z kamene, jenže nátěr dávno opadal a kámen se drolil. K. si letmo vzpomněl na své rodné městečko, které na tom nebylo o mnoho lépe než tento údajný zámek. Kdyby sem K. přišel jenom na prohlídku, nestálo by to za tak dlouhé putování. Rozumnější by bylo, kdyby zase jednou navštívil svůj starý domov, kde už hodně dlouho nebyl. A v myšlenkách porovnával kostelní věž doma s věží tam nahoře. Tamta věž se určitě bez výkyvů zužuje přímo nahoru a je zakončená

širokou střechou s červenými cihlami. Je to pozemská stavba, co jiného také můžeme stavět? Má však vyšší cíle, než má ta nízká směsice domů, a je nápadnější než pochmurný všední den. Ta věž tam nahoře – ta jediná viditelná – byla věž jednoho obytného domu, a jak se teď ukázalo, možná i hlavní částí zámku. Taková jednotvárná okrouhlá stavba, zčásti milosrdně porostlá břečťanem, s malými okny, které teď svítily ve slunci – mělo to v sobě cosi bláznivého – a s altánovitým ukončením, jehož nejistá, nepravidelná, praskající zděná cimbuří, jakoby vykreslená bojácnou nebo nevyčvičenou dětskou rukou, zatnula své zuby do modré oblohy. Bylo to, jako kdyby nějaký sklíčený místní obyvatel, který by měl být správně zamčený v nejdlehlším pokoji toho domu, prorazil střechu a vztyčil se, aby se ukázal světu.

K. se tiše zastavil, jako kdyby se mu měl v tom klidu zbystrit úsudek. Něco ho však vyrušilo. Za vesnickým kostelem, u něhož se zastavil – byla to vlastně jen jakási kaple, rozšířená do velikosti stodoly, aby mohla pojmout věřící z farnosti – byla škola. Nízké dlouhé stavení, v němž se podivuhodně snoubilo provizorium se starodávností, stálo na oplocené zahradě, která teď vypadala jako sněhová pláň. Zrovna odtud vycházely děti s učitelem. Vytvořily kolem něj hustý houf, oči všech se upíraly na něj a ze všech stran se ozývalo nepřetržité žvatlání. K. z jejich drmolení vůbec ničemu nerozuměl. Učitel, mladý, malý člověk s úzkými rameny, ale ne směšný, velmi vzpřímený, už z dálky pozoroval K., který byl ovšem vyjma učitelovy skupiny jediným člověkem široko daleko. K. jako cizí pozdravil první, už proto, že ten malý muž působil velitelským dojmem. „Dobrý den, pane učiteli,“ řekl. Děti rázem umlkly, to náhlé ticho jako příprava na jeho slova se učiteli nejspíš líbilo. „Prohlížíte si zámek?“ zeptal se dobromyslněji,

než K. čekal, ale tónem, jako kdyby neschvaloval, co K. dělá. „Ano,“ řekl K., „jsem tu cizí, dorazil jsem teprve včera večer.“ „Zámek se vám nelíbí?“ zeptal se učitel rychle. „Cože?“ zeptal se K. na oplátku poněkud ohromeně, a mírnějším hlasem zopakoval otázku: „Jestli se mi zámek líbí? Proč předpokládáte, že se mi nelíbí?“ „Žádnému cizinci se nelíbí,“ řekl učitel. Aby tu neřekl nic nevhodného, K. změnil téma a zeptal se: „Vy asi znáte hraběte?“ „Ne,“ řekl učitel a užuž se odvracel, K. ale nepovolil a zeptal se znovu: „Cože? Vy hraběte neznáte?“ „Jak bych ho měl znát?“ řekl učitel tiše a dodal hlasitě francouzsky: „Berte ohled na přítomnost nevinných dětí.“ K. usoudil, že teď má právo se zeptat: „Mohl bych vás, pane učiteli, někdy navštívit? Budu tady delší dobu a už teď se cítím tak trochu opuštěný, k sedlákům nepatřím a do zámku asi také ne.“ „Mezi sedláky a zámkem není rozdíl,“ řekl učitel. „Může být,“ řekl K., „to na mé situaci nic nemění. Mohl bych vás někdy navštívit?“ „Ano, bydlím v Labutí uličce u řezníka.“ To sice byl spíše údaj o adrese než pozvání, přesto K. řekl: „Dobrá, přijdu.“ Učitel přikývl a s houfem dětí, které se znovu rozkřičely, kráčel dál, dokud všichni nezmizeli v jedné strmě se svažující uličce. K. byl rozčilený, ten rozhovor ho popudil. Poprvé od svého příchodu cítil opravdovou únavu. Připadalo mu, že ta dlouhá cesta, kterou podnikl až sem, ho tolik nevysílila, a přitom putoval celé dny, klidně, krok za krokem! – ale teď se přece jen projevily důsledky toho nadměrného úsilí, jenže v nepravý čas. Měl neukojitelnou touhu získávat nový okruh známých, jenže z každé další známosti byl ještě unavenější. Kdyby se v tomto stavu přinutil protáhnout procházku alespoň ke vchodu do zámku, bylo by to víc než dost.

Šel tedy dál, ale byla to dlouhá cesta. Ta ulice totiž, tato hlavní ulice ve vsi, nevedla k zámeckému návrší, ale jen do jeho